

Gemeenteraden en Complexe projecten

Verificatie kan gemeenten in positie brengen

Winsum 12 april 2019

STIBABO

Programma

Elias de Haan

Rinus Michels

Michiel Herweijer

Valkuilen, ongelijkwaardige partners, structurele patronen

Marc Calon

Ahmed
Aboutaleb

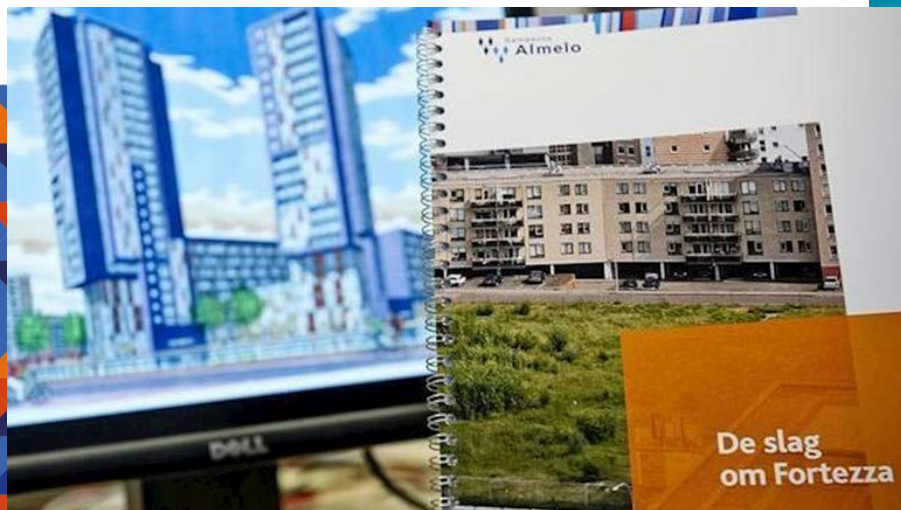
Kajsa
Ollengren

Gemeenteraad zwakste schakel: verificatie

- Informatie-ordening
- Risico-analyse
- Rolvastheid

Twée ingrepen van de raad: Almelo versus Hoogeveen

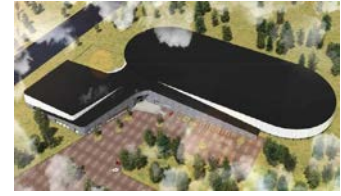

Gemeente Hoogeveen

Ijs en weder dienende

Onderzoek
naar de kwaliteit van de informatievoorziening en
besluitvorming bij het project kunstijsbaan-zwembad
in relatie tot de kaderstellende en controlerende rol
van de gemeenteraad

- Gemeenteraad neemt initiatief tot onderzoek
- Grote onzekerheid rondom financiën
- Twijfel over informatievoorziening
- Druk door externe partners
- Strijd over rollen en rolscheiding
- Veel media-aandacht

Overeenkomsten...

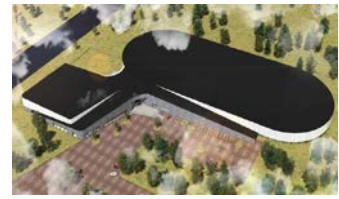
Fortezza

- Onderzoek achteraf;
- Verantwoordelijk bestuurder al vertrokken;
- Ambtelijke weerzin tegen onderzoek;
- Politiek en bestuur behoorlijk eensgezind over de te nemen maatregelen.

Ijsbaan

- Tussentijds onderzoek;
- Alle bestuurders zaten (en zitten) nog op hun post;
- Ambtelijk begrip;
- Politieke en bestuurlijke verdeeldheid over de interpretatie van de uitkomsten.

... en verschillen

- 1. We zijn de grip op de informatievoorziening kwijt;**
- 2. We kunnen het niet meer volgen;**
- 3. We kunnen het niet meer uitleggen;**
- 4. (kortom, we kunnen onze kaderstellende en controlerende taken niet naar behoren vervullen).**

**belangrijkste zorgpunten van beide
gemeenteraden:**

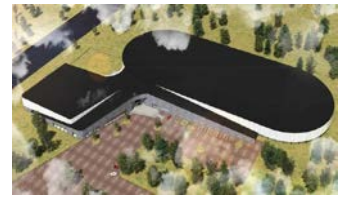
Almelo

“Het rapport van de rekenkamercommissie is zorgvuldig, kritisch en waardevol, want er kan veel en expliciet uit geleerd worden.”

Hoogeveen

"U moet het ons niet kwalijk nemen dat we het rapport van de rekenkamercommissie onbegrijpelijk, ongenueanceerd en onvolledig noemen."

Publieke reacties van de colleges:

**Zou verificatie een methode zijn om
bestuurlijk-politieke risicovolle projecten
in betere banen te leiden?**

Lessons to learn?

Verificatie

Projecten vooraf goed in beeld

Winsum 12 april 2018

Waarom verificatie

- Rollen en verantwoordelijkheden
- Huidig instrumentarium
- Positionering College en raad
- Relevante informatie
- Risico's

Doelstelling verificatieproces

- Inzicht geven
- Vertrouwen geven.
- Project binnen de vooraf gedefinieerde kaders te laten slagen

Methodiek

De Verificatie Scan

Een bijdrage aan de kwaliteit van de besluitvorming

Aspecten

- Risico analyse
- Kaderstelling
- Inrichting proces en Projectorganisatie
- Doorlooptijd
- Financieel
- Informatievoorziening/Communicatie
- Omgevingsfactoren/imago

Wie (betrokkenen)

- Het verificatie-team
- Raadsleden
- Collegeleden
- Projectverantwoordelijke
- Externe betrokkenen

Ex ante analyse grote projecten

Vier Noordelijke Investeringsplannen +
Zeven nuchtere takeaways

Winsum 12 april 2018

Business case als haalbaarheidstoets

2008 – 2012, Grontmij

Stakeholderanalyse:
meepraten, niet meebetalen

Lange termijn horizon: 2030
Kwalitatieve doelen: veiligheid, natuur,
landbouw

Nadruk op raming kosten: technische
varianten

Proces loopt uit

Tariefstijging waterschapshoofden wordt
breekpunt

Wordt informatie ex ante analyse wel gebruikt?

Ecorys 2009; 2010-2011, cie. Terlouw + B&W

Door ruimhartige externe subsidie
geringe financieringsrisico's

Officiële ex ante studie op verzoek
gemeenteraad heeft aandacht voor
verdringingseffecten en is realistisch over
beperkte toename bezoekersaantallen

Cie. Terlouw in opdracht GS/B&W moet
meerderheid PS over streep trekken

Sunshine scenario's cie. Terlouw krijgen
politieke aandacht, serieuze analyse
Ecorys niet/nauwelijks

	Ecorys (2009) in opdracht raad		B&W Groningen (2011): nieuwe cijfers bij cie. Terlouw
	Basismodel (onderwaarde)	Ambitieuus groeimodel (bovenwaarde)	
Tijdelijk werkgelegenheids- effect	610 arbeidsjaren	1.150 arbeidsjaren	1.242 arbeidsjaren
Permanent werkgelegenheids- effect	13 direct + 24 afgeleid = 37 arbeidsjaren	18 direct + 134 afgeleid = 152 arbeidsjaren	235-384 arbeidsjaren
Overige effecten	€ 5,8 miljoen bestedingen	€14,7 miljoen bestedingen	€ 220 miljoen uitgelokte investerings

Goldplating

Onder druk weerstand steeds
fraaiere presentatie uiteindelijk
resultaat

Permanent
werkgelegenheidseffect volgens
B&W factor 10 hoger dan
onderbouwde raming Ecorys

Uitgelokte
bestedingen/investerings actor
36 hoger dan onderbouwde
raming Ecorys

Fractiediscipline -
vooringenomenheid

Complete MKBA die ook wordt geraadpleegd

B&W 2009, Ecorys 2011, Ex Post 2018

- Causaal mechanisme: trekken bezoekers
- Probleemanalyse: ja
- Verschillende varianten en scenario's: ja
- Tijdelijke en structurele effecten; netto en bruto effecten: ja
- Deels moment en plaats: ja
- Rapport voldoet grotendeels aan te stellen eisen
- Businesscase blijft geheim
- Ook worst case scenario is optimistisch

	Ex Ante Raming 2011	Ex Post Realisatie 2015	Ex Post Realisatie 2016
Tijdelijke werkgelegenheid	4.700 mensjaren		666 mensjaren SROI: 42 mensjaren
Structurele werkgelegenheid	Bruto: 870 fte Netto: 730 fte	SNN: bruto 64 fte	MTR: 150 fte netto

GOLDPLATING

- Goede procesbewaking: geen budgetoverschrijding, tijdige oplevering, regelmatige rapportages
- Veronderstellingen over bezoekersaantallen en kostenexploitatie veel en veel te optimistisch
- Businesscase cruciaal: werd bestempeld als vertrouwelijke bedrijfsinformatie

In Statendebat kritische vragen PVV en CDA (toen in oppositie). CDA Statenlid dat kritische vragen pleegde te stellen wordt ruim voor verkiezingen 2015 woordvoerderschap ontnomen. CDA treedt 2015 toe tot GS.

Tegenvallende exploitatie voor
risico gemeente Emmen

Ex ante studie voldoet aan geen enkele methodische eis die binnen vakgebied geldt (CPB)

RuG: 2010; 2015: faillissement

1 variant (geen afweging)
1 scenario (geen worst case)
geen uitgewerkte exploitatie opzet
geen probleemanalyse

RuG maakt businesscase en is drager
project (misbruik reputatiemacht)

Ramingen niet controleerbaar

Hamerstuk: alleen SP tegen
Breuk tussen bouw en exploitatie

Geen RvT

Takeaways

1. Zorg dat gemeenteraad opdrachtgever/ontvanger van ex ante studie is
2. Zorg dat professioneel bureau/afdeling ex ante studie uitvoert
3. Belangrijk om feiten/ramingen te beoordelen zonder fractiediscipline en met voldoende deskundigheid/kennis (zonder last en ruggenspraak)
4. Check: 1. analyse probleem; 2. meerdere varianten; 3. meerdere scenario's; 4. ramingen empirisch onderbouwd; 5. overzicht alle effecten (naast baten en kosten ook neveneffecten, verdringing, risico's); 6. aangeven tijd en plaats waar effecten optreden
5. Laat Rekenkamer desnoods second opinion uitvoeren (zie rkc Assen, rkc Hoogeveen, Noordelijke Rekenkamer)
6. Houdt als volksvertegenwoordiger rug recht
7. Hoedt u voor geheime businesscases en sideletters: verlang transparantie